

Metodologies actives i TIC
per a la millora docent i de l'aprenentatge

Dossier digital d'aprenentatge (E-portfolio)

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

www.ub.edu/portal/web/metodologies

Dossier digital d'aprenentatge (E-portfolio)

Rosa Villalonga Vadell
Departament de Ciències Clíniques

El dossier d'aprenentatge és una eina formativa que ha presentat un gran impuls els darrers anys, ja que és un instrument útil tant per a l'ensenyament com per a l'avaluació. Està basat en l'aprenentatge de l'adult (autoaprenentatge), la reflexió, l'autoavaluació i l'adquisició de raonament crític de l'alumne. És, per tant, una metodologia didàctica que integra l'ensenyament, l'aprenentatge i l'avaluació. El dossier d'aprenentatge, per tant, adquireix una altra dimensió, ja que també inclou una narrativa reflexiva, que ha de facilitar el procés d'aprenentatge així com d'autoavaluació.

Tot i que inicialment la forma de presentació del dossier d'aprenentatge ha estat durant els primers anys en format paper, la plena instauració del campus virtual permet actualment poder fer el canvi en la forma de treballar i passar al format electrònic (dossier digital d'aprenentatge), mitjançant l'establiment d'un *link* per tenir accés al programa del dossier digital d'aprenentatge amb el qual es vol treballar. Això ha representat un canvi qualitatiu molt important i aquest tipus de metodologia sembla que serà la que finalment s'imposarà.

Què destacades del model teòric?

El dossier d'aprenentatge és una eina formativa en què el procés d'aprenentatge està centrat en el treball de l'alumne, la funció del professor serà la de conduir, dinamitzar, dirigir i d'orientar-lo, mitjançant la retroalimentació o *feedback*.

La realització del feedback reforça els coneixements adquirits i permet a l'alumne aprendre dels seus propis errors, en comparar el seu treball amb els comentaris, suggeriments i aclariments del professor.

Està conformat per una col·lecció organitzada de materials, proves i d'evidències, orientada a uns objectius concrets, que demostraran el coneixement i les habilitats assolides per l'alumne en el temps, realitzat mitjançant una narrativa reflexiva, que ha de facilitar el procés d'aprenentatge.

Té especial importància la primera interacció amb l'alumne, ja que permet d'una banda comprovar que els plantejaments formatius són els adequats i, d'una altra, que els continguts desenvolupats per l'alumne estan ben desenvolupats i tenen una mínima qualitat exigible.

És fonamental introduir en aquest primer moment les modificacions que siguin necessàries.

Què implica per un professor universitari?

Treballar amb dossier d'aprenentatge implica canvis en l'enfocament del seu ensenyament. La formació està centrada en l'activitat de l'alumne i el paper del professor passa a ser de supervisor, orientant l'alumne en les diferents etapes. Requereix, per tant, una intervenció continuada i mantinguda en el temps, la qual cosa implica una major dedicació, que té, a més a més, un caràcter individual i específic per a cada alumne.

En el cas de començar a treballar de forma virtual, mitjançant el dossier digital d'aprenentatge, el professorat ha de conèixer i dominar tant el campus virtual com el programa en el que es sustenta el dossier digital d'aprenentatge. Això implica per al professorat un gran esforç inicial i una important inversió de temps, sobretot en la fase de planificació, difícil de quantificar i, posteriorment, a l'inici de l'avaluació de continguts. Tot això pot fer que l'impacte sobre la càrrega de treball del professor sigui molt més elevada que la registrada amb l'ensenyament amb altres eines o metodologies formatives.

Canvia la planificació? Què cal ressaltar de la planificació amb aquesta metodologia?

És convenient que l'alumne conegui abans de començar que el dossier digital d'aprenentatge forma part de l'avaluació

formativa continuada, i quines característiques té: finalitat formativa i pot ser també una finalitat sumativa. Es tracta d'una avaluació extensiva, ja que permet avaluar la totalitat del progrés en el temps i, al mateix temps, el procés mental seguit per l'alumne durant tot el desenvolupament de l'aprenentatge que ha fet.

Alhora, l'alumne ha de saber que té com a objectiu fonamental l'autoaprenentatge i l'autoavaluació, així com el desenvolupament de criteri crític. És important explicar des del primer moment com serà el procés d'aprenentatge, què cal que faci i com ho ha de fer per evitar que pugui fracassar.

És important que l'alumne conegui que sempre estarà tutoritzat per un professor, que el dirigirà i l'orientarà en el seu aprenentatge.

Així mateix, és bo que conegui, abans de començar a treballar amb dossier d'aprenentatge, els criteris d'avaluació, perquè pugui realitzar un correcte desenvolupament i una presentació del seu treball. Els criteris d'avaluació són una peça clau en tot el procés, ja que són un indicador de la transparència de l'avaluació.

Rosa Villalonga

Quines són les principals conseqüències i canvis sobre els materials docents?

L'alumne no està lligat als llibres de text ni als apunts com a únics referents formatius. El fet de treballar amb les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) és avui en dia la manera habitual que tenen els alumnes de connectar-se amb el món, la informació, les diverses activitats i, per descomptat, per informar-se. És el seu medi natural.

La possibilitat de treballar on-line obre moltes portes d'accés a la informació i a l'aprenentatge, de manera ràpida i actualitzada. Per a l'alumne, tot són avantatges.

La tasca del professorat en aquest sentit és saber orientar i dirigir la cerca d'aquesta informació de manera rigorosa.

Això implica, no obstant, en moltes ocasions, una immersió per part del professorat en el món de les TIC, ja que, en molts casos, en no ser nadius digitals com són avui en dia els alumnes, hi ha dèficits i mancances formatives que impedeixen el seu domini i obliguen a aprofundir en el seu coneixement, per poder treballar amb els diferents programes i mitjans informàtics que poden ser necessaris per desenvolupar correctament la seva tasca.

I en quan al disseny de les activitats?

Les activitats han d'estar orientades a afavorir la construcció progressiva del coneixement, la qual cosa implica que

l'alumne ha d'incloure comentaris reflexius sobre el que està aprenent i com ho està aprenent i fins i tot el que troba a faltar. Les activitats establertes han d'estar ben estructurades.

Els objectius que cal assolir han de ser clars i ben definits i en consonància amb criteris formatius establerts per assolir les competències que l'alumne ha d'adquirir. No existeix una tipologia estàndard d'e-dossier d'aprenentatge quant a disseny, forma, continguts i presentació. Treballar amb TIC ho afavoreix ja que permet incloure constants innovacions. No obstant això, des de l'inici, han de quedar establerts uns criteris mínims, amb uns objectius específics que l'alumne ha de realitzar. Això no tan sols permet una transparència d'avaluació sinó que facilita una valoració més justa dels treballs realitzats pels alumnes, ja que tots han de complir uns mínims, a partir dels quals es pot diferenciar de manera molt més equànime els alumnes que poden destacar des d'un punt de vista o un altre.

Com afecta al treball dins i fora de l'aula?

El treball a l'aula queda restringit a la realització d'algunes classes magistrals i sobre tot a pràctiques i seminaris, que seran les activitats que hauran de ser transcrites majoritàriament a el dossier digital d'aprenentatge. Això està en consonància amb el que està establert a l'EEES.

Per contra, el fet de treballar on-line implica una dedicació en temps molt més important fora de l'aula, tant per al professorat com per a l'alumnat.

El professor veu modificada la seva forma habitual de treball, que obliga a una major implicació en el treball amb ordinador, que en molts casos pot comportar un canvi de mentalitat, passant d'activitats tradicionals o clàssiques a d'altres més innovadores.

Aquests canvis impliquen maneig no tan sols de programes informàtics, sinó també de correus electrònics i d'altres mitjans, com ara xarxes socials, tots ells íntimament interrelacionats, ja que els alumnes en fan un ús massiu i continuat, la qual cosa implica demandes implícites de resposta, habituals per relacionar-se els alumnes, però que implicaran un sobre esforç per al professorat.

Per part de l'alumne, tot i que li dóna una gran llibertat i autonomia de treball, convé que aprengui a organitzar el seu treball, gestionar el seu temps i distribuir les tasques que cal dur a terme al llarg del curs acadèmic, realitzant-ho de manera constant i mantinguda en el temps per tal d'evitar esforços, moltes vegades poc productius, d'última hora, que el que fan és disminuir la qualitat del treball realitzat i els coneixements adquirits.

Suposa canvis en el rol del professor(a)?

Hi ha un canvi de rol, ja que passa de “dirigir” la formació, basada fonamentalment en la classe magistral, dictada i planificada i amb una dedicació en el temps i d'esforços determinada, a “orientar i acompanyar” l'alumne en el seu aprenentatge.

Això obliga a realitzar un treball previ molt important, definint les competències, els objectius que cal assolir i els resultats que s'han d'avaluar, per poder finalment confirmar que l'alumne ha adquirit les competències necessàries per desenvolupar determinades funcions.

També canvia el rol de l'alumne, que passa de ser passiu a ser el responsable de la seva formació, ja que aquesta està centrada en el que aprèn, havent de participar activament en el seu aprenentatge.

Quins recursos poden ajudar a aquest model?

És imprescindible disposar d'un campus virtual que suporti la integració del programa informàtic de dossier digital d'aprenentatge.

Avaluació

PRECISA

Explicitació d'objectius de l'assignatura, tipus de dossier d'aprenentatge, procés i criteris d'elaboració i d'avaluació

IMPLICA

Establiment d'evidències mínimes per demostrar el domini dels continguts

COMPORTA

Seguiment i revisió contínua compartida

APORTA

Feedback i avaluació conjunta

La facultat ha de tenir aules d'informàtica per realitzar seminaris tutoritzats pel professorat, per a l'aprenentatge dels alumnes del programa informàtic del dossier digital d'aprenentatge.

Així mateix, l'accés tant al campus virtual com al propi programa ha de ser possible tant per al professorat com per a l'alumnat, tant des d'ordinadors de la pròpia facultat com dels personals a casa.

El programa informàtic de dossier digital d'aprenentatge utilitzat ha de ser de fàcil maneig, intuïtiu i amb pantalles de treball clares i ben dissenyades. Ha de permetre integrar, tant bloc de text com imatges, figures i vídeos, així com altres materials informàtics que es puguin annexar.

Quina valoració es pot fer respecte a l'avaluació?

L'avaluació és formativa, ja que el professor interactua amb l'alumne mitjançant el feedback de manera regular al llarg de tot el procés. És, també, una avaluació extensiva ja que, contràriament a allò que es realitza a l'avaluació puntual convencional, permet valorar el progrés en el procés d'aprenentatge que ha fet l'alumne en el temps. Això no implica no poder explicitar, si cal, que pot també formar part de l'avaluació sumativa, sobretot si el nombre de dossiers d'aprenentatges que cal presentar és elevat.

I respecte a l'avaluació i assoliments de competències?

El seguiment, per part del professor, de manera regular i continuada, del procés d'aprenentatge realitzat per l'alumne, permet valorar l'adquisició progressiva de coneixements, el raonament crític i l'elaboració del pensament i la capacitat de deducció i comprensió de l'alumne, el que permet fer una avaluació molt completa de tot el procés d'aprenentatge que ha realitzat l'alumne.

En ser un treball personal i únic, permet una avaluació individualitzada, ajustada a cada alumne de manera particular i específica.

D'altra banda, aquesta metodologia facilita l'autoavaluació del propi alumne, valorant el treball realitzat, analitzant els comentaris i suggeriments del professor, que li permetran aprofundir en el tema estudiat i revisar la qualitat del seu treball.

Quines evidències cal destacar respecte als resultats acadèmics i de dinàmica de grup?

Una vegada instaurat el programa, és convenient comparar anualment els resultats obtinguts, i així poder realitzar canvis o establir línees de millora si fos necessari.

És bo comparar les notes obtingudes des de la incorporació de el dossier digital d'aprenentatge amb les d'anys previs per veure si s'observa millora.

En ser treballs individuals, és bo que els alumnes facin defensa oral del seu treball; això és una bona eina formativa, ja que aprenen molt en comparar el seu propi treball amb els dels altres companys, valorant el que ells han posat i el que han deixat de fer.

És important incloure de manera específica un punt dins de el dossier digital d'aprenentatge en el qual l'alumne reflexioni sobre el que ha representat per a ell la realització de la seva formació mitjançant l'autoaprenentatge i la reflexió.

Quins son els reptes o entrebancs quan apliquem aquesta metodologia?

Un dels principals reptes és el tecnològic, sobre tot de domini de les TIC, més freqüent per part del professorat; en el cas de l'alumnat, els problemes informàtics, que no són molts i, en tot cas, de ràpida solució, es centren fonamentalment en el maneig del programa específic del dossier digital d'aprenentatge que han de treballar.

Això pot comportar un important increment inicial d'hores de treball, fins que s'arriben a dominar els sistemes i programes informàtics utilitzats.

Una vegada dominats, ja no existeix aquest increment d'hores de treball, que, amb l'experiència, pot inclús disminuir, tant a nivell del professorat com de l'alumnat.

Possiblement el repte més important d'aquesta eina formativa té a veure amb els aspectes metodològics, ja que implica canvis molt importants tant conceptuals, com de metodologia de treball i també de rols i que afecten en aquest cas, tant al professorat com a l'alumnat.

En aquest cas, la dedicació en temps i l'esforç necessari són més importants i mantinguts en el temps, ja que impliquen canvis més profunds, tant en el grup de professors com d'alumnes, que no tenen experiència en aquesta metodologia, o en tenen poca i, per tant, poden ser necessaris uns quants anys per consolidar aquest tipus de formació.

